

РАДИ ЦАРЕВ
БЕЛЕГЪТ НА СЛЪНЦЕТО

chitanka.info

Младият човек стигна задъхан до подножието на пирамидално заострения скален зъбер, който се издигаше самотно сред разпръснатите каменни блокове, обгърнати отвсякъде от гъвкавите стъбла на дивия бръшлян и на повета. Той сложи раницата си на един плосък камък, разкърши изтръпналите си рамене и се огледа внимателно.

Склонът на последното възвишение към брега на Тунджа, която се виеше наблизко между гъстите върбалаци, нямаше обичайните закръглени линии на своите събрата. Веригата от хълмове, която идваше от изток, сякаш беше прекъсната тук от гигантски катаклизъм, отнесъл неизвестно къде с един замах хиляди тонове скална маса и пръст.

Погледът му се плъзна по отвесната скална стена от синкавобял варовик, набраздена с дълбоки пукнатини и изпъстрена начесто от потъмни ивици. Спря се на върха на зъбера, а той се преобрази неочаквано и заприлича на протегната орлова глава с хищно разтворена крива човка. Природата беше сътворила тук един великолепен шедьовър. Главата беше изсечена с едри, груби, но верни черти, които бяха омекотени и доизваяни от стихииите.

— Да, това е орловата глава — прошепна си човекът, — ръкописът не лъже...

Ръката му издърпа бележника, който се подаваше от джоба на анорака. Разгърна го в средата и зачете полугласно — може би за да прецени по-добре смисъла на писаното.

„Деца мои, в ония времена, когато бях момче като вас, ми се случи нещо, което не мога да забравя... Един ден отидох да бия гълъби с прашка по гнездата в дупките на канарите при пресечената бърчина, която се намира наблизко до нашето старо село в България... И там видях дядо Радил биярина и сина му Георги. Спомних си изведнъж, че е Еньовден, и разбрах, че вършат нещо тайно в това ранно утро. Поуплаших се и имаше защо. Хората говореха за биярина, че имал вземане-даване с чародейните сили... Иначе как щял да лекува болестите...

Синът на биярина държеше с две ръце бяло яре, а старият — нож, чието острие проблясваше хладно в слабата дрезгавина. Може би се готвеха да колят ярето, но защо ли бяха дошли да сторят това точно тук. Слънцето се показа над рида. Дядо Радил започна да се съблича.

Когато застана съвсем, съвсем гол, той пое яретото, за да свали дрехите си и синът му. Двамата стояха тъй голи-голенички сред камънаците и все поглеждаха към върха на зъбера, който приличаше на орлова глава.

По едно време дядо Радил положи яретото върху един от камъните и щом първият лъч, който минаваше през човката на каменния орел, падна на козината му, той замахна и го уби. Кой знае защо, стана ми жал за хубавото бяло яре. Докато кръвта на животното се стичаше по улея на камъка, двамата мъже произнасяха някакви непознати думи. После се облякоха, одраха и почистиха яретото на двадесетина крачки от камъка, напъхаха го в козинява торба и си тръгнаха към село.

Желанието ми да ударя гълъб премина. Изчаках ги да се отдалечат и се върнах в къщи. Ден-два ме измъчваше мисълта за това, което видях при сечената бърчина. В края на краищата седнах на пруста до моя стогодишен дядо и му разказах всичко от игла до конец. Старецът се разтревожи видимо, той прекара треперещата си ръка по главата ми и продума бавно и внушително:

— Сине, видял си един стар наш обичай... Попът не бива да узнае нищичко, че ще каже на гръцкия владика в Едирне и той ще му стори зло... А само дядо ти Радил билирина и синът му могат да принасят кръв на орела по Еньов ден. Преди Радил вършеше това баща му, а след него ще започне синът му... От дядо си зная, че това се сторва за здравето на хората, на добитъка и за по-голям берекет по нивята... Затуй — мълчи си...

Обещах му и устоях на думата си. На всеки Еньовден си спомнях за приношението при орела. После мина време, завърлува чума, след туй дойдоха московците на генерал Дибич. Радвахме се, но беше за кратко време. Целият Ямболски край се вдигна и тръгна след русите..."

По-нататък Стоян Бъчваря, починал през 1852 година в Ямболската махала на град Болград, разказваше патилата си по далечните земи отвъд Дунав. В залеза на живота си той пожелал внуците му да запишат неговото житие. По-късно ръкописът попаднал в Народната библиотека, където го беше намерил младият археолог.

Какъв ли е бил този древен жертвен обред на местните жители, смисълът на който се е загубил безвъзвратно след преселването на близкото село в Бесарабия. Възможно ли е да се е запазил от поколение на поколение някакъв архаичен, неизвестен обичай отпреди хиляди

години. Утре е Еньовден. За хората от миналото настъпващата нощ е изпълнена с тайнственост, в нея са се развихряли чародейните сили на природата, по-ясно са виждали прокобите на бъдещето, а билярите са набирали най-лековитите билки по горските поляни. Дали лъчът щеше да му покаже каменния олтар?

Човекът се събуди далече преди изгрева на слънцето, отърси капчиците роса от спалния чувал, похапна надве-натри и зачака под настръхналия скален зъб. Облаците на изток станаха оранжеви, крайчецът на слънцето се показва над пресечения хълм. Върху камънаците се пръснаха светли петна, но археологът чакаше само един от лъчите.

Главата на орела се очерта с всичките си вдлъбнатини и релефни издатини. Каменното изваяние сякаш оживяваше, мускулите на шията му се напрягаха, гордите очи се втренчваха в простора. Ето, дълъг лъч премина през човката му, прониза въздуха и докосна с пламъчето си един от камъните, който лежеше на двадесетина крачки. Младият мъж изтича възбудено и сложи ръка на него.

— Този е — заликува той.

Блокът беше обвит от вълма изсъхнали поветови стъбла. Човекът забрави всичко на света, увлечен от разчистването на растенията. Полека-лека пред него се разкриваше един почти съвършен куб. С всеки изминат миг му ставаше все по-ясно, че тези геометрично равни страни са дялани от ръката на човек. Когато дърпаше голям вързоп издънки, той оголи и съседните камъни. Наблизо зейна правилен четириъгълен отвор — археологът си пое дълбоко дъх и избърса с длан потта, която се стичаше по челото.

— Долмен...

Да, на две крачки от кубичния жертвен камък имаше долмен. Една от ония чудновати гробници или ритуални строежи, като че изградени от великани, които са предизвиквали мъчителен интерес у много поколения учени. Какъв ли порив на човешкия гений е накарал полуголите ни неолитни прадеди да напрягат мишците си, за да подредят каменните блокове във вид на сграда, подобна на пещера или на къща от плетени прътове?

Но сега не беше време да мисли за него. Археологът се обърна към камъка, открит от слънчевата нишка. В източния ръб на куба беше изсечен плитък стреловиден улей, чийто връх стигаше до невисока

конусовидна издатина в средата на блока. Нейната повърхност беше разцепена надлъжно от дълбока пукнатина.

— По този улей се е стичала кръвта на жертвените животни — досети се археологът.

Блокът беше от плътно габро, което не се срещаше във варовиците наоколо. Вероятно е бил донесен от друго място. Разбира се, можеше да се установи с точност откъде е взет, но не сега, а след консултация с геолог. Младият археолог извади силна лупа от джоба си и се надвеси над цепнатината. На нейното дъно се виждаше да проблясва някаква сребристосива гладка повърхност.

— Метал ли е?

Главата му се замая, очите се насълзиха от взирание, ръцете изтръпнаха, стана му по-горещо. Човекът вдъхна дълбоко топлия въздух, за да дойде на себе си. Намерил беше жертвения камък — това беше великолепно, но защо нещо го гложди сега отвътре, не му дава покой. Какво дразнеше и тормозеше съзнанието му. Дали не беше обстоятелството, че правилните линии на този куб и може би на метала в него никак не можеха да се вместят в представите му за културата на хората от времето на долмените?

Младият мъж остана няколко минути със затворени очи, после изтича до раницата си, взе длето и чук, върна се пак бързешком към куба. Пъхна острието на длетото в пукнатината и наблегна. Камъкът се разчупи на две половини, които паднаха на земята като черупките на зрял лешник. Сърцевината на конуса, по която нямаше никакво петънце, се оголи и започна да излъчва мека матова светлина, докосната от лъчите на слънцето. На плоския връх на конуса се виждаха очертани кръгчета, които ограничаваха нещо като бутончета.

Човекът бавно овладя треперенето на пръстите си, протегна ръка и докосна с пръст десния бутон. Кръгчето потъна лесно, дочу се шум във вътрешността на блока. Отгоре му се надигна ивица, широка към двадесетина сантиметра, преобърна се и от отвора се появи закръглен металически ръб. Той се вдигаше бавно нагоре и откриваше повърхността на млечнобял екран. Когато се показа приблизително към един метър, по него пробягнаха неясни сенки, които бързо се превърнаха в чудновати геометрични фигури.

— Телеекран — прошепна си смаяният археолог, — телевизия на възраст поне сто и петдесет години... Дали не сънувам...

Младият мъж гледаше очарован как знаците и фигурите се нареждаха в колони, строяваха се в стегнати вериги, които преливаха в ярки багри. Едва след минута му стана ясно, телевизионната програма е с естествени цветове, които му са непознати. Но всъщност беше все едно дали телевизорът е цветен или черно-бял — нямаше време да се изумява от това.

Програмата се промени. Върху екрана се появиха закръглените очертания на три континента, обграждащи море, които му бяха твърде познати. Да, това беше Средиземно море. После на екрана остана само Европа. Фокусът продължаваше да grosира и да се съсредоточава и накрая се виждаше само Балканският полуостров.

Може би телевизорът притежаваше способността да предава стереометричност, защото планинските вериги на Стара планина, на Средна гора, на Родопите, на Пирин и на Рила се виждаха релефно изпъкнали. Сега картината вече беше обогрена от познатите му цветове. Гъсти гори покриваха величествените планини, спускаха се към долините и ги заливаха изцяло. Превръщаха ги в истински зелени езера. Марица, Искър, Тунджа и Арда ги раздираха като сребристи пътеки, които криволичеха сред тъмната зеленина. По-ниските планини и хълмове се губеха под тежкото рухо на лесовете.

Камерата продължаваше да концентрира картината към долното течение на река Тунджа, докато се закова на едно място. Това беше приблизително на тридесетина километра под големия завой при днешния Ямбол и вероятно на мястото, където се намираще каменният куб с телевизора.

Образът се преля отново и на екрана се появи едно сплеснато сферично тяло, което се подпираше на четири стълба, подобни на крака, върху току-що изровена яма в склона на хълм. Камънаците бяха разхвърлени, височината пресечена като с нож. Сферичното тяло излъчваше слаба светлина и по него не се виждаше ръб или какъвто и да е отвор. Дори стълбовете се сливаха гладко с тялото му.

— На това място е кацнал космически кораб — разбра най-сетне изуменият археолог, който до този миг би се отнесъл с насмешка към всяка мисъл за гости от Космоса.

Екранът се замъгли пред очите му, не беше в състояние да възприема повече. Откритието беше тъй поразително, че му се зави свят. Той отстъпи назад, спъна се в някакъв камък, падна върху

податливата растителност. Ръката му се опря тежко на земята. Нещо гъвкаво и студено се изви под неговата гореща длан. Неочаквано единият му пръст беше пронизан от остра болка. Човекът скочи на крака и извика, без да иска. По камъните се отдалечаваше бързо недълга пепелява змия, по гърба на която се виждаше зигзаговидна тъмна ивица.

— Пепелянка!

Болката му помогна да се опомни. Приблужи се до екрана. Там се виждаха странни фигури на хора. Да, това бяха първобитни мъже, които се взираха в странния блестящ кораб. Облечени бяха в кожи, а в ръцете си стискаха дървени боздугани и копия с върхове от еленов рог. Ръката му изтръпваше бързо. Какво трябваше да направи. Долепи устни до раничките от отровните зъби на змията и започна да смуче, но знаеше отлично, че това не е достатъчно. Необходимо беше да стигне до най-близкото село в продължение на два-три часа, за да му инжектират противозмийски серум. Забавеше ли се повече, щеше да му стане твърде зле, знаеше за своята чувствителност към животинските отрови. Дотам имаше не по-малко от десет километра. Трябваше да тръгне веднага.

И първата му работа след това щеше да бъде съобщението в института за откритието. И без това си беше позволил твърде много да стори на своя глава. Дано само не е направил нещо непоправимо с телевизора. Сега беше необходимо да го спре. Как, да, другият бутон. Екранът побеля мигновено, започна да потъва в камъка, скри се целият.

Младият археолог избута парчето камък върху отвора, после затрупа набързо блока със сухите стъбла и листа, събра вещите си и напъха раницата в дупката на долмена. Не биваше да се претрупва с излишен товар — щеше да се върне още утре тук. Спусна се по наклона към пътеката през мочурищата по брега на реката, която го беше довела в подножието на скалния зъбер с орловата глава на върха. Тя беше единственият достъпен път насам от съседното село.

Той премина между едва забележимите хълмчета, покрити с бурени и треви, които сочеха оскъдно мястото на село Каякъой, където преди сто и петдесет години е кипял живот. Отначало пътят му спореше, но постепенно започна да се задъхва. Предиобедът беше изключително горещ, но човекът не се предаваше. Разбираше, че

трябва да не мисли за змията и за нейната отровна целувка, за да се отърве от опасния психологически шок.

Насочваше мислите си към каменния блок, към безценното богатство от знания, което вероятно се криеше в програмата на телевизора — може би тя щеше да даде нови насоки на човешката култура.

— А как ли местните жители са се насочили към обожаване на куба?

Дали пришълците от Космоса не са ги насочили чрез орловата глава да предават спомена за тях на поколенията до идването на цивилизация, която да е способна да разбере тайната им?

Долменът вероятно е бил изграден след идването на кораба, тъй като хълмът е бил разрушен при кацването му. Нима наистина от тези далечни времена от поколение на поколение се е предавал споменът за могъщите същества, които с един замах са разкъсали цял един хълм, а по-късно върху него са се наслоили и други вярвания?

Умората вече пресичаше дъха му, но не биваше да се спира. И човекът пак раздвижваше краката си, вървеше като насън, опълчваше се срещу плътта си, налагаше своята воля и напредваше крачка след крачка. Ето ги училището, болницата и телефона в нея. Спря се най-сетне да поеме дъх. Пред очите му вече беше светът, който беше напуснал за малко и се връщаше сега в него за помощ.

Публикувано във вестник „Орбита“, брой 36/1975 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.